

SFIR
Svenska Föreningen för Immaterialrätt

Justitiedepartementet
Att. Rickard Sobocki
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
103 33 Stockholm

”Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet” (SOU 2015:47)

Svenska Föreningen för Immaterialrätt (”SFIR”) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet ”Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet” (SOU 2015:47). Föreningen anför följande synpunkter.

A. Utgångspunkter

Enligt sina stadgar (fastställda vid ordinarie och extra föreningsstämma den 27 april respektive den 31 augusti 2011) ska SFIR främja intresset för och kunskapen om immateriellt rättsskydd, med särskild inriktning mot det industriella rättsskyddet. Genom sin verksamhet ska föreningen bidra till en ändamålsenlig och enhetlig utveckling av lagstiftning och rättstillämpning på detta område, såväl i Sverige och de övriga nordiska länderna som på det vidare, internationella planet. Föreningens medlemmar är personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med frågor av immaterialrättslig karaktär, främst advokater, akademiskt verksamma jurister, bolagsjurister, domare, tjänstemän på myndigheter och patent- och varumärkesombud. Föreningen har inte till ändamål att tillvarata några särskilda intressen hos medlemmarna.

Betänkandet innehåller förslag till hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/26/EU av den 26 februari 2014 om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter och gränsöverskridande licensiering av rättigheter till musikaliska verk för användning på nätet på den inre marknaden (”Direktivet”) ska genomföras i svensk rätt. Utredningens utgångspunkt har varit att förslaget till nya bestämmelser inte ska vara mer långtgående än vad som krävs, men då Direktivet är omfattande och innehåller relativt detaljerade krav blir utredningsförslaget med nödvändighet också omfattande och detaljerat.

Med beaktande av SFIR:s verksamhet och direkta intresseområden begränsar föreningen sitt yttrande till frågor som främst rör den föreslagna lagens tillämpningsområde, tillsyn och sanktioner, tvistlösning samt villkoren för gränsöverskridande licensiering.

B. Sammanfattning

Ett väl fungerande system för kollektiv förvaltning av upphovsrättigheter är av stor samhällelig betydelse. Det handlar ytterst om möjliggörande och upprätthållande av en sund konkurrens – till skydd för samtliga aktörer i systemet – och ett system där rättsinnehavare på ett rationellt sätt kan tillgodogöra sig de rättigheter som är hänförliga till skyddade verk. SFIR välkomnar därför ett harmoniserat regelverk som ökar transparensen genom att föreskriva

ramar för förhandlingar, insyn i organisationernas verksamhet, tillsyn av de kollektiva förvaltningsorganisationerna m.m. SFIR är i huvudsak positiv till utredningens förslag till genomförande av Direktivet i svensk rätt. De kommentarer som lämnas nedan syftar till att föra den vidare behandlingen av lagförslaget framåt.

C. Några särskilda kommentarer

(i) En helt ny lag

Det regelverk som nu ska genomföras i svensk rätt omfattar en mängd detaljerade bestämmelser som saknar motsvarighet i gällande lagstiftning. Därför finner SFIR, i enlighet med utredningens förslag, det vara ändamålsenligt och lämpligt att genomförandet sker i form av en helt ny lag.

Då lagen i vissa fall förutsätter förståelse för och bygger på begrepp och legala figurer som återfinns i lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ("upphovsrättslagen") borde det i den föreslagna nya lagen finnas en inledande bestämmelse som anger att vissa specificerade begrepp har samma betydelse som i upphovsrättslagen.

(ii) Lagens tillämpningsområde – undantag för fackliga överenskommelser (avsnitt 6.5.3 i betänkandet)

Direktivet syftar bland annat till att fastställa nödvändiga krav för att säkerställa att kollektiva förvaltningsorganisationer förvaltar upphovsrätter och närstående rättigheter på ett välfungerande sätt (artikel 1 i Direktivet). Det innebär bland annat att krav ställs på kollektiva förvaltningsorganisationers styrelseformer, ekonomiska förvaltning, öppenhet och rapportering (skäl 9 i Direktivets ingress). Av definitionen i artikel 3 a) i Direktivet och motsvarande definition i 1 kap. 6 § i den föreslagna nya lagen följer att en "kollektiv förvaltningsorganisation" ska ha som sitt enda eller huvudsakliga syfte att förvalta upphovsrätter ("huvudsaklighetskriteriet").

Direktivet påverkar inte tillämpningen av annan relevant lagstiftning inom andra områden, såsom exempelvis lagstiftning om arbetstagares och arbetsgivares föreningsfrihet och deras organisationsrätt (skäl 56 i ingressen till Direktivet).

Av avsnitt 6.5 i betänkandet framgår att flera intressenter under utredningsarbetet efterfrågat ett förtydligande av att genomförandet av Direktivet inte inverkar på den fackliga föreningsfriheten. De har vidare önskat att det tydligt ska framgå att den lag som genomför Direktivet inte ska vara tillämplig i situationer där en organisation ingår ett kollektivavtal enligt bestämmelserna i lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet ("MBL") (betänkandet s. 125 respektive 131).

I samma avsnitt (6.5 i betänkandet) redogör utredningen för de bestämmelser som gäller i fråga om facklig föreningsfrihet och MBL:s tillämpningsområde. Vidare redogör utredningen för sin syn på skillnaderna mellan att förvalta någon annans upphovsrätter (kollektiv förvaltningsorganisation) och att tillvarata annans rätt inom ramen för ett arbetstagar-/arbetsgivarförhållande. Enligt utredningen kan inte en organisation som sluter kollektivavtal för sina medlemmars räkning anses ägna sig åt kollektiv förvaltning av rättigheter i Direktivets mening. När samma organisation inkasserar intäkter från nyttjande av upphovsrättigheter,

gör avdrag och fördelar medel till rättighetshavare utgör detta ”kollektiv förvaltning av rättigheter” i Direktivets mening.

Utredningen slår fast att avgörande för bedömningen av om en organisation hamnar innanför eller utanför Direktivets (och den nya lagens) tillämpningsområde är om den har som enda eller huvudsakligt syfte att förvalta upphovsrätter eller närstående rättigheter. Det saknas därför, enligt utredningen, skäl att i den nya lagen införa ett förtydligande om att lagen inte är tillämplig på organisationer som helt eller delvis ägnar sig åt facklig verksamhet. SFIR delar bedömningen att något förtydligande inte krävs i detta avseende.

För att förtydliga att avsikten med Direktivet inte är att inverka på förutsättningarna för arbetsgivare och arbetstagare att ingå kollektivavtal har utredningen föreslagit en särskild bestämmelse i 1 kap. 5 §, varigenom överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön och andra anställningsvillkor uttryckligen undantas från lagens tillämpningsområde. Bestämmelsen är utformad i linje med en motsvarande bestämmelse i konkurrenslagen. Avsikten är att visa att den nya lagen, även om en facklig organisation skulle uppfylla kriterierna för en kollektiv förvaltningsorganisation enligt Direktivet (och lagen), inte är tillämplig i de situationer en sådan organisation träffar avtal med en arbetsgivare (som användare).

SFIR har inte något att erinra mot innebörden av bestämmelsen i 1 kap. 5 §. Däremot skulle föreningen förorda att man i det fortsatta lagstiftningsarbetet – genom ett par tydliga exempel – visar vilka situationer som kan tänkas ”fångas” av bestämmelsen. SFIR har svårt att föreställa sig annat än att överenskommelser av det slag som anges alltid faller utanför lagens tillämpningsområde då huvudsaklighetskriteriet för berörda organisationer inte är uppfyllt.

(iii) *Kopplingar till bestämmelser om avtalslicenser i upphovsrättslagen (kapitel 12)*

Utredningen föreslår att upphovsrättslagens bestämmelser om vilka organisationer som kan inkassera upphovsrättslig ersättning och träffa avtal med avtalslicensverkan kompletteras med ett krav på att endast en organisation som är kollektiv förvaltningsorganisation enligt den nya lagen ska ha sådan behörighet (kravet på representativitet kvarstår). Till stöd för sitt förslag anför utredningen att det är angeläget att säkerställa att förtroendet för ordningen med avtalslicenser inte kan ifrågasättas i vare sig Sverige eller utomlands och att i anslutning till EU-harmoniseringen klargöra att organisationer som ingår avtal med avtalslicensverkan kan tillvarata rättighetshavarnas intressen på det sätt Direktivet förutsätter, att det är av värde att närma sig den ordning som genom förhandsgodkännande gäller i övriga nordiska länder, att det finns skäl att balansera den styrkeposition som avtalslicensen ger organisationerna med högt ställda krav (s. 343 i betänkandet). Ändringen är inte nödvändig för att genomföra Direktivet, men de skäl utredningen anför till stöd för sitt förslag är emellertid genomtänkta och övertygande. Föreningen tillstyrker därför utredningens förslag och delar därtill uppfattningen att ändringen bör genomföras redan nu.

Kapitel 3 i den föreslagna nya lagen har rubriken ”Rättighetshavarnas rättigheter”. I 3 kap. 8 § i den föreslagna lagen anges att bestämmelserna i kapitlet inte påverkar bestämmelser om en avtalslicens utsträckta verkan eller om obligatorisk kollektiv förvaltning i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.” Föreningen ställer sig tveksam till formuleringen ”avtalslicens utsträckta verkan” då uttrycket förutsätter alltför ingående kunskaper – en kompletterande hänvisning till särskilda bestämmelser i upphovsrättslagen är att föredra för att lagtexten ska vara mer lättillgänglig.

(iv) Förhållandet till användare (kapitel 10 i betänkandet)

Förhandlingar om avtalsvillkor och tariffnivåer m.m. för användande av upphovsrättsligt skyddade verk har i Sverige traditionellt förts i enlighet med den allmänna principen om avtalsfrihet. Rättsliga regleringar i fråga om innehållet i avtalsvillkor eller det sätt på vilket en förhandling ska föras har saknats. Föreningens uppfattning är att förhandlingar mellan de kollektiva förvaltningsorganisationerna och användarna på den svenska marknaden i huvudsak har skett i god anda och i enlighet med god affärssed. Frågor rörande tariffernas konstruktion och tariffnivåer för de olika typerna av tjänster, i synnerhet nya tjänster på online-området, har emellertid stundtals varit föremål för segdragna förhandlingar och i några fall även lett till domstolsprocesser.

Under senare år har ett antal domar från EU-domstolen gett riktlinjer för innehållet i avtalsvillkor på upphovsrättsområdet, främst för att kollektiva förvaltningsorganisationer inte ska missbruka en dominerande ställning. Ytterligare förtydliganden skulle vara av godo. Föreningen välkomnar därför ett harmoniserat och kodifierat ramverk för hur förhandlingar på detta område ska föras och hur avtalsvillkoren ska se ut. Även om man kan förutse oenighet i fråga om vad som är en ”skälig ersättning” till rättighetshavarna och hur begreppet ”rimliga” ska tolkas med avseende på tillämpliga tariffier etc. anser SFIR att de föreslagna lagreglerna är väl avvägda och att lagstiftaren inte bör styra marknaden mer detaljerat än så.

När det gäller användarnas rapporteringsskyldighet i den föreslagna 9 kap. 6 §, ser SFIR en viss risk för att de kollektiva förvaltningsorganisationerna inte får tillräckligt detaljerad information från användarna om skyldigheten att rapportera endast avser ”sådan information som är tillgänglig för användarna”. Här skulle det därför vara önskvärt med en exemplifiering av den grundläggande information som är nödvändig för att de kollektiva förvaltningsorganisationerna ska kunna fullgöra sina uppdrag i enlighet med lagens föreskrifter.

(v) Gränsöverskridande licensiering (kapitel 13 i betänkandet)

Den tekniska utvecklingen har snabbt medfört förändringar i människors sätt att ta del av musik. Nya musiktjänster skapas och tekniken bjuder inte på några problem i fråga om territoriella begränsningar. Historiskt (och traditionellt) har de olika upphovsrättsällskapen (de kollektiva förvaltningsorganisationerna) på musikområdet i Europa gett tillstånd till musikanvändning inom sitt respektive lands territorium. Genom att avtala om ömsesidig representation av varandras repertoar har upphovsrättsällskapen kunnat ge tillgång till en bred musikrepertoar inom territoriet, men inte för flera territorier. Samtidigt har möjligheter och förutsättningar för de kollektiva förvaltningsorganisationerna att licensiera sin repertoar på flera territorier förändrats. Numera är det relativt enkelt att kontrollera och övervaka verksamhet som enbart bedrivs i en online-miljö (dvs. med hjälp av digital teknik via Internet), oavsett var verksamheten rent geografiskt är registrerad/bedrivs.

Utredningen slår i betänkandet fast att det – även med hänsyn tagen till den tekniska utvecklingen, bestämmelserna om fri rörlighet för tjänster och kommissionens rekommendation om kollektiv gränsöverskridande förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter i samband med lagliga musiktjänster på nätet – förekommer osäkerhet bland marknads aktörer om möjligheterna för kollektiva förvaltningsorganisationer att bedriva gränsöverskridande verksamhet. Föreningen delar denna uppfattning och välkomnar därför en harmonisering och ett

ramverk för gränsöverskridande licensiering – fungerande och harmoniserade regler på detta område är helt avgörande för en välbalanserad hantering av upphovsrätter i EU.

I författningsförslaget föreskrivs att de kollektiva förvaltningsorganisationerna ska se till att ha tillräckliga resurser för att hantera en ”effektiv och transparent elektronisk hantering av de uppgifter som behövs för förvaltningen...” (11 kap. 2 §). Att detaljerad information är digitaliserad och därmed relativt lätt att hantera elektroniskt ligger i såväl rättighetshavarnas intresse som i intresset hos tjänsteleverantörer av gränsöverskridande musiktjänster. Det är samtidigt viktigt att inte ålägga de kollektiva förvaltningsorganisationerna en alltför tung administrativ börda; det är medlemmarna/de anslutna rättighetshavarnas medel som används för ändamålet.

SFIR noterar att utredningen använder och definierar begreppet ”närrättigheter” i författningsförslagets 1 kap. 17 §. Föreningen inser att enhetliga begrepp med en exklusiv användning endast vid tillämpning av den nya lagens 11 kap. kan ha ett värde, men vill peka på risken för att användningen av begreppet ”närrättighet” skapar en föreställning om en ny, fristående rätt har tillkommit när så inte är fallet. Speciella definitioner för särskild användning står i motstånd till grundprincipen om upphovsrättens teknikoberoende.

(vi) Registrering, tillsyn och sanktioner (kapitel 13-14)

Direktivet uppställer inte några krav på att medlemsländerna inför krav på tillstånd för att bedriva kollektiv förvaltning av upphovsrätter och närstående rättigheter. Några sådana krav finns inte heller enligt svensk rätt. Utöver de krav som gäller för juridiska personer av vissa slag att registrera sin verksamhet gäller inte heller något krav på registrering för organisationer som bedriver kollektiv förvaltning av upphovsrätter. Utredningen anser – med angivande av begripliga och goda skäl – att något krav på tillstånd inte bör införas. Ett krav på registrering föreslås däremot och antas skapa tillräcklig rättsäkerhet i fråga om att viss organisation omfattas av den nya lagens bestämmelser. SFIR tillstyrker detta förslag.

Utredningen föreslår att Patent- och registreringsverket ska vara registreringsmyndighet – detta utan angivande av några särskilda skäl och endast som en naturlig konsekvens av att verket (senare i betänkandet) föreslås vara tillsynsmyndighet. Att betänka i sammanhanget är att Bolagsverket är registerförande myndighet för merparten av Sveriges företag och föreningar och som ett resultat av detta har omfattande grundinformation om de näringsidkare och andra som registrerat sig hos myndigheten. SFIR förutsätter att sådana nybildade kollektiva förvaltningsorganisationer som är exempelvis aktiebolag, handelsbolag, europabolag, ekonomiska föreningar även framgent kommer att anmälas till Bolagsverket i enlighet med gällande associationsrättsliga regelverk och att bestämmelser om korsvis informationsskyldighet mellan Bolagsverket och Patent- och registreringsverket består.

Direktivet föreskriver att medlemsstaterna ska utse behöriga myndigheter för tillsyn över de kollektiva förvaltningsorganisationerna och deras verksamhet och, vid behov, vidtagande av sanktioner. Föreningen uppfattar att det är möjligt att utse en eller flera myndigheter för uppdragen och att myndigheten/myndigheterna kan vara befintlig/-a eller särskilt tillskapas för ändamålet. Tillsynen bör, enligt utredningen, begränsas till att omfatta den rörelserättsliga (offentligrättsliga) delen av de kollektiva förvaltningsorganisationernas verksamhet: skyldigheter för personer som leder verksamheten (artikel 10 i Direktivet), de allmänna skyldigheterna om inkassering och användning av rättighetsintäkter (artikel 11), bestämmelserna om avdrag (artikel 12), fördelning av utestående belopp (artikel 13), de särskilda krav som gäller vid

hantering av gränsöverskridande licenser (artikel 24), skyldigheter i fråga om rapportering, fakturering, betalning och fördelning vid gränsöverskridande licensiering (artiklarna 27-28). Efterlevnaden av de regler som gäller rent civilrättsliga förhållanden i den nya lagen antas bli föremål för kontroll via möjligheten till domstolsprövning.

Till skillnad från i de flesta andra EU-länder finns det ingen central förvaltningsmyndighet med särskilda uppgifter inom upphovsrättsområdet i Sverige. På senare år har frågan om behovet av en sådan nationell myndighet aktualiserats och diskuterats vid flera tillfällen, bland annat i anslutning till genomförande av EU-direktivet om s.k. herrelösa verk (se prop. 2013/14:206), i utredningen avseende tillstånd och medling på upphovsrättsområdet (SOU 2013:4) och i utredningen "Ökat värdeskapande ur immateriella tillgångar" (SOU 2015:16).

I avsnitt 14.8 i betänkandet redogör utredningen för de existerande myndigheter som är tänkbara som tillsynsmyndigheter i fråga om den verksamhet som bedrivs av kollektiva förvaltningsorganisationer. Av avgörande betydelse vid valet av myndighet är, enligt utredningen, myndighetens organisation, juridiska kompetens, de ärenden myndigheten i övrigt handlägger samt – eftersom ekonomiska konsekvenser ska analyseras – hur verksamheten finansieras. De myndigheter i Sverige som idag hanterar ärenden innefattande immaterialrättsliga frågor är Bolagsverket, Myndigheten för radio och tv, Patentombudsnämnden samt Patent- och registreringsverket. Bolagsverket handlägger ansökningar om registrering av firmor. Myndigheten för radio och tv prövar ansökningar om utgivningsbevis för databaser. Patent- och registreringsverket handlägger ansökningar avseende registrering av patent, varumärken, mönster (design), personnamn och ansökningar om utgivningsbevis för periodiska skrifter. Patentombudsnämnden hanterar auktorisation och tillsyn för patentombud. I anslutning till beskrivningen av Patent- och registreringsverkets verksamhet anges att verket har föreslagits bli den myndighet som för register över bibliotek och organisationer som förfogar över skyddade verk till förmån för funktionshindrade (SOU 2013:4) om tillståndsgivning avskaffas och anmälningsskyldighet istället införs eller – om tillståndsgivning behålls – att Patent- och registreringsverket övertar regeringens uppgift som tillståndsmyndighet. Vidare anges att Patent- och registreringsverket i SOU 2015:16 föreslagits bli ett centrum för immaterialrätt i Sverige och även att man på verket ska inrätta ett råd för immateriella tillgångar med uppgift att vara ett forum för aktörer i innovationssystemet. Det är förslag som SFIR har yttrat sig över.

Efter genomgången av de tänkbara myndigheternas respektive verksamhet idag kommer utredningen till slutsatsen att det inte finns någon helt naturlig myndighet att tilldela ansvaret för tillsynen av de kollektiva förvaltningsorganisationerna och att kompetens måste tillföras och kunskap byggas upp inom den myndighet som utses (s. 456 i betänkandet). Att utredningen föreslår Patent- och registreringsverket förklaras av att verket har immaterialrättslig inriktning, goda förutsättningar att bygga upp den kompetens som krävs för prövningen, särskilt mot bakgrund av de förslag som framförts i andra utredningar på att bredda myndighetens uppdrag, och upparbetade kontakter med motsvarande myndigheter i andra länder.

SFIR har inte starka önskemål om att någon annan myndighet än Patent- och registreringsverket tilldelas uppgiften att utöva tillsyn över de kollektiva förvaltningsorganisationerna. Däremot ställer föreningen sig frågande till om den myndigheten, mer än exempelvis Konkurrensverket, har kompetens att bedöma efterlevnaden av rörelserättsliga regler; vid en sådan bedömning är det inte säkert att de immaterialrättsliga aspekterna kommer i fokus. SFIR ser också en fara i att Patent- och registreringsverket – om de förslag som framförts i angivna utredningar och betänkanden blir verklighet – tilldelas alltför många och blandade roller. Det

finns ett värde i att hålla isär rollen av rådgivare och myndighet som fattar juridiskt bindande beslut.

(vii) *Twistlösning – Tillgängliga förfaranden - Alternativ twistlösning (kapitel 14 i betänkandet)*

SFIR tillstyrker utredningens förslag om klagomålshantering för genomförande av artikel 33 i Direktivet och utredningens förslag om införande av bestämmelser avseende skadestånd och straff (avsnitt 14.5.2 respektive 14.6.2 i betänkandet).

I övrigt delar SFIR utredningens uppfattning att befintliga former för alternativ twistlösning och twistlösning vid allmän domstol enligt svensk rätt är tillfyllest. Att notera är att utgångspunkten i Direktivet är frivillighet mellan parterna och synsättet att rättigheter primärt hävdas och försvaras genom väckande av talan vid domstol (se betänkandet s. 405). Artiklarna 34 och 35 i Direktivet föranleder inte några ändringar eller särskilda lagförslag.

(viii) *Twister enligt den föreslagna lagen – specialforum (kapitel 14 i betänkandet)*

I avsnitt 14.15 i betänkandet anges att de civilrättsliga reglerna i den föreslagna nya lagen om kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet, dvs de regler som rör avtalsrättsliga, (kontraktsrättsliga) och associationsrättsliga aspekter, kan bli föremål för talan vid allmän domstol. Det konstateras att reglerna inte är immaterialrättsliga till sin natur, men att de har en stark koppling till immaterialrätten. Vidare konstateras att reglerna har konkurrensrättsliga aspekter eller i vart fall vilar på principer som utvecklats på det konkurrensrättsliga området.

Det hänvisas till den pågående beredningen inom Justitiedepartementet av förslag om inrättande av särskilda domstolar vid vilken immaterialrättsliga och konkurrensrättsliga mål ska koncentreras ("Patent- och marknadsdomstol", Ds 2014:2; förslaget remitterades till lagrådet den 18 juni 2015). Utredningen konstaterar att mål som kan komma att följa av den nu föreslagna lagen om kollektiva förvaltningsorganisationer inte är immaterialrättsliga i strikt mening eftersom de inte hänför sig till rättigheters existens och omfattning, men deras koppling till immaterialrätten är så stark att skäl talar för att målen bör hänskjutas till de särskilda domstolarna.

SFIR delar utredningens bedömning att det finns en stark koppling mellan (framtida) mål om kollektiv rättighetsförvaltning och immaterialrätt. Föreningen förordar således att sådana mål hänskjuts till de särskilda domstolar för immaterialrätt, marknadsföringsrätt och konkurrensrätt som föreslagits bli inrättade.

(ix) *Begrepp – Definitioner*

Föreningen anser att några av de begrepp och formuleringar som finns i den svenska översättningen av direktivet är vaga och svårbegripliga. När de nu också används i den föreslagna nya lagen om kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet riskerar de att leda till missförstånd vid tillämpningen. Det är en beklaglig situation, eftersom erfarenheten visar att lagstiftning ska utformas i fullständig överensstämmelse med direktivtexter för att hamna "rätt" vid en eventuell framtida uttolkning av EU-domstolen. Trots detta anser föreningen att det är av central betydelse, inte minst på upphovsrättsområdet med många icke juridikkunniga utövare och nyttjare, att lagstiftningen är klar och begriplig. I det följande kommenteras därför några nyckelbegrepp.

Begreppet "kollektiv förvaltningsorganisation" är centralt för avgränsningen av den föreslagna lagstiftningen. En "kollektiv förvaltningsorganisation" definieras som en juridisk person som enligt lag eller på annan grund har tillstånd att som sitt enda och huvudsakliga syfte "förvalta" upphovsrätter eller närstående rättigheter för mer än en rättighetshavare till gemensam nytta för dessa rättighetshavare. Av skäl 2 i Direktivets ingress framgår att utfärdande av licenser till användare, revision av användare, granskning av hur rättigheter används, säkerställande av upphovsrätt och närstående rättigheter, inkassering av intäkter från nyttjande av rättigheter och fördelning av utestående belopp till rättighetshavare utgör exempel på "förvaltning". SFIR skulle välkomna att definitionen av "kollektiv förvaltningsorganisation" gav exempel på ett antal åtgärder som anses utgöra "förvaltning" av upphovsrätt, varvid exemplen från skäl 2 kan användas.

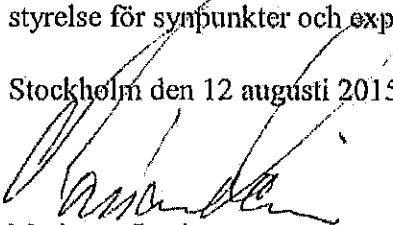
Uttrycket "enhet" används i 1 kap. 3 §, som avgränsar lagens tillämpningsområde, i definitionerna av de centrala begreppen "rättighetshavare" och "medlem" i 1 kap. 7–8 §§, i 4 kap. 1 § angående krav för medlemskap och i ett antal andra bestämmelser i den föreslagna lagen. Uttrycket "enhet" saknar legaldefinition och är även ur ett allmänt språkligt perspektiv oklart till sin innebörd. Begreppet "enhet" i bestämmelser som avgränsar och bestämmer den föreslagna lagens tillämpningsområde ger upphov till betydande oklarheter. SFIR anser att definierade begrepp eller uttryck med vedertagen språklig innebörd bör användas.

I den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 1 § andra stycket anges att en kollektiv förvaltningsorganisation inte får belasta rättighetshavarna med skyldigheter som inte "objektivt är nödvändiga" för skyddet av deras rättigheter och intressen, eller för en effektiv förvaltning av deras rättigheter". I 3 kap. 1 § andra stycket anges att en kollektiv förvaltningsorganisation ska åta sig ett förvaltningsuppdrag om den "inte har objektiva skäl för att inte göra det" (kurs. tillagd). I 7 kap. 6 § andra stycket används uttrycket samma uttryck ("objektiva skäl") i fråga om skäl för att underlåta att iakttäta viss tidsfrist. Användandet av begreppet och måttstocken "objektiv/-t" i lagtext är problematisk. Begreppet i sig förutsätter en kvalificering och bedömning. I vissa fall skulle uttrycket "objektiv/-t" med fördel kunna ersättas med begreppet "sakligt" – det senare ordet anger att de skäl som används är möjliga att sakligt motivera.

I den föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 2 § ges rättighetshavare, trots att förvaltningsuppdrag lämnats, möjlighet att själva lämna tillstånd till sådan användning av rätterna som inte är "kommersiell". Eftersom uttrycket "kommersiell" inte definierats och innebörden av begreppet inte är given, blir bestämmelsen otydlig.

SFIR:s yttrande har författats av en grupp inom SFIR bestående av Katarina Strömholm, Maria Wande, Marianne Levin och Hanna Tilus. Yttrandet har kommunicerats till SFIR:s styrelse för synpunkter och expedieras av SFIR:s sekreterare, David Ramsjö.

Stockholm den 12 augusti 2015

Marianne Levin
Prof. jur. dr, fil. dr h.c.
Ordförande SFIR

David Ramsjö
jur. kand.
Sekreterare SFIR